

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՕԾՈՒՍ

Շաբաթներ առաջ, գիշերինք քե շուտով պիտի մեկնեմք Հայաստան եւ Էջմիածին, Նորին Սրբուրբուն Ամենայն Հայոց հայրապետէն եպիսկոպոսական ձեռնադրութիւն ընդունելու համար: Սակայն այս հաւաստիքը գերազանցօրէն կ'անէր ու կը մեծնար, երբ հայօրէն կը մտածեինք քե այս բարեպատեն առիթով պիտի տեսնեինք նաեւ մեր սիրելի հայրենիքը, ալեւոր Մասիսը, նորանորոգ երեսանք, Էջմիածինը, Արարեսեան դաշտը: Պիտի համբուրեինք մեր երկրի սրբազան հոգը, եւ իրական ու երջանիկ պիտի փառեինք մեր հազարամեայ սրբութիւններուն:

Տարիներով մտածեւ էինք մեր աւետեաց երկրի խորհրդանիշ այս նուիրականութիւններուն: Հոն՝ այդ հոգեւուն վրայ էր որ օր մը Հայկ Նահապետը իր վրանները լարեց, Արամ իր հոգին պայծառացուց, ուր Տրդատն ու Լուսաւորիչը ծրագրեցին, ուր Սահակ եւ Մեսրոպ սեղծագործեցին եւ որոնց գերեզմաններն ու յիշատակները դարեւով միշտ մեր արիւնով բարմացած, իրենց սիրոյն կանչեւ են հայրենի խորհուրդով եւ օծութեամբ լեցուն հոգիները:

Անհամբեր էինք այս բոլորի համար, եւ զանոնք վայրկեան առաջ տեսնելու կարօք, անանուն զգացումով կը ծանաւանար մեր ներքը, երբեմն անբացատրելի տխրութիւն եւ յանախ քեքեւտնք բերկրանք առնելու չափ:

Տարիներու անցրպէսն ու յանախ լուրքիւնք մեր զոյգ սրբութիւններուն շուրջ, տարած տարածայնութիւններու եւ լուրերու փոխանքներ, զորս երբեմն երջանիկ ականատեսներ եւ մերքընդմերք տեսում հովեր նշած էին մեր հոգիներուն մէջ, խռովիչ հակադրութիւններով կը տարբերեինք մեր բովանդակ եւրոպիւնք: Այս պարագան սակայն, աւելի արտառուչ գեղեցկութեամբ մը մեր աչքերուն առջեւ կը բերէր մեր զոյգ սրբութիւնները: Թող քե հոգեկան բնոյթ ունեցող այս տարբերումներին մէջ, աւելի բան հօգը կը մնար մեր հաւատքին փաստը:

Վերջապէս անհրաժեշտ բոլոր կարգադրութիւններէն յետոյ, նամբայ կ'անենք դէպի Հայաստանն ու Էջմիածինը, դէպի մեր տարիներու երազը, դէպի Հայ ժողովուրդի աւետեաց երկիրը: Պէյրուք, Հոռոմ, Փրակա,

Մոսկուա, բոլոր այս քաղաքները, հակառակ իրենց բազմակողմանի շահեկանութեանց, իբրեւ ծանրոցներ կը ծառայէին միայն մեր մտքին ու հոգիին, երկաթե կօշիկներ, ինչպէս սովոր է ըսել մեր ժողովուրդը, նպատակաւոր մեր նամբուն վրայ: Ուրիշ առիթներով զուցէ, արուեստի եւ պատմութեան կորովներով հարուստ այս ուսանանքներ, հարստարուեստի սխրանքներով ալ տրոփին, առիւններին զմեզ, սակայն այժմ անոնք կը մնային տօգոյն, հակառակ իրենց այս բոլոր հանգամանքներուն: Մենք երեք երջանիկ ուխտաւորներս, նամբուն վրայ տարիներու մեր երազին, ըզմանով ու արցունքով կը սպասեինք այն ցանկալի վայրկեանը, երբ օդանաւը վերջնական եւ սոյոգ կերպով պիտի մօտեցնէր զմեզ մեր հայրենի հողին:

Վ Ե Ր Ջ Ա Պ Է Ս

Մոսկուայէն, վերջին կայանէն, կը մեկնեինք Հայաստան, գիշերուան ժամը մեկին: Երկար ու սպասողագին է նամբան, վերջանալ չուզելուն չափ: Իսկ մեր համբերութիւնը գրեթէ հասած: Անա Սեւանայ լիճը, Հայրաւորք, ձայնեց օդանաւորդ հայր, շուրջ տասերկու ժամերու նամբորդութենէն յետոյ, երբ մենք ինքնաթիռի պատուհանէն մեր նայուածքները մշուշին մէջ խրած, Մասիսը տեսնել կը փորձեինք: Ձայնին անակնկալը ցնցեց զիս, եկած քե ոչ բաժնուած բան մը իր ծանրագին քեւերը քսեց հոգիիս, եւ մշուշներու փոքրուն մէջէն կարելի եղաւ մեզի նշմարել ջուրի կապոյտ կտորներ, որոնք կը շարժէին ներմակ ծուկներու հետ միասին, վարը մեր նայուածքներուն ներքեւ:

Օդանաւը կը զգացնէր տակաւ իր վայրէջքը, երազելով զարկերը մեր սիրտերուն: Անա Մասիսը ձայնեց Մոսկուայէն մեզի ընկերացող ուսանողը, որ նամբորդութեան ընթացքին ժամերով հայկական երգեր երգած ու պատմած էր Հայաստանի մասին: Ուրախութեան արցունքներ մշուշեցին նայուածքս, սիրտս կեցաւ կարծես, պահ մը զգացի քե խորհրդաւոր բան մը կրնար պատահիլ, որ կ'ուշանար սակայն: Հեռուն, մշուշներու ծովէն դուրս կը ժայթեին զոյգ կատարները գէրէ լեռան, իրենց մտածումին ու զգացում-

մին բովանդակ խստութեամբ, առիճներով մեր տոգիւն նայումները: Ամպերու հովանոցը իջած մեծ Մասիսի կոսարին, մեր կարօտակն նայումներէն կը խլէր, երկնին մէջ խոյացող իր գեղեցկութիւնը:

Մօտեցած ենք արդէն Հայաստանի մայրաքաղաքին, ինքնաթիռը քանի մը պոչներէ յետոյ, կանգ կ'առնէ երեւանի օդակայանը: Էջմիածնի ներկայացուցիչները, ձեմարանի սարկաւազներն ու սաները, գլխաւորութեամբ Տ. Սահակ Ծ. Վրդ. Յովնանեանի կ'ընդունին մեզ: Բարի գալուստի նառեր, փոխադարձ արտայայտութիւններ: Յետոյ ինքնաշարժերով, բազմաթիւ հետաքրքիր նայումներու եւ ժպիտներու մէջէն դէպի *Քոմունիստ* պանդոկը:

Այս բոլորը չեն յաջողիր սակայն զիս արբնցնել իմ մէջս ծփացող երազէն: Մայրաքաղաքին փողոցները կը բացուին ու կը գոցուին աչերուս առջեւ, բայց բարձրացած երեւակայութեանս դէմ կը մնայ կանգնած Մասիսը, կասողի ցուլի մը նման իր եղջիւրները խրած երկնի կուրծին:

Ինքնաշարժի պատուանդան կարօտակներու նորէն կը փնտռեն Յաւիտեական Լեռը, ան կ'երեւի ինծի նոյն խորհուրդով, ինչպէս երբեմն իմ երեւակայութեանս առջեւ: Արեւակը քափած է իր առաս ոսկին հորիզոնին վրայ, նետելով իր գործ շրջագետքը Արարտի ոսկին: Վերջապիսի քաղցրութեանը մէջ աւելի քան խորհրդաւոր է հայ լեռնաշխարհի Հսկան:

Է. Ջ. Մ. Ի. Ա. Մ. Ի. Ն.

Յաջորդ առաւ ժամը 11 ին *Քոմունիստ*էն կը մեկնինք Էջմիածին: Երեւան մայրաքաղաքին մէջ մեր անցուցած գիշերը բռնուած երազներու եւ ապրում խռովներու օրանք մը եղաւ: Ճամբաներու յոգնութենէն եւ զգացումներու խոյանքէն պրկուած մեր ջիղերուն վրայ կար անօրինակ խայտառակ մը՝ գոր մայրական գիւղը ու հայրենի տուն վերադարձող զաւակը միայն կրնայ զգալ:

Աբովեան փողոցէն կը շարժին մեքենաները: Պողոտայի աչքին վրայ, Քանախի ուղղութեամբ, լայն ու ծաղիկներով մշտմիկ հրապարակի մը մէջեղը, կը բարձրանայ Աբովեանի արձանը, կարծես մեր հողին սիւսէն բխած, անուրբին տակ «Վերջ Հայաստանին», իր տառապալից բայց քաղցր

ու մանկունակ նայումներ նետուին: Ու կը մտածեմ, ամբողջ ցեղի մը ցար կարենալ զգալու հրաշքն է որ ժայթքած ձուլերէ այդ կորովը, այն *Սիրուն Վաթանին* մէջ, որուն իր միտքն ու կեանքը *Պուրպան* քաղաքին ինքը:

Աբովեան փողոցի վերջաւորութեան, կը շրջանաւորուի արդէն, ուր նամբան յամբարէն կ'իջնէ դէպի ձոր: Ահա Հրազդանը կ'ըսէ շարժաւար: Զով այի մը կ'անցնի հոգիէս, ի լուր եւ ի տես մեր լեռներու այս ոգիին, որ Սեւանէն մինչեւ Երասխա անսահման երկարի մը նման կը սուրայ մեր հայրենական դաշտերէն, փրփրեալս ու զրնգուն, ծիծաղ ու բարիք սփռելով իր շուրջը: Ու կը մտածեմ հակառակ իր խօսքի ու խնդուն յաւիտեական երիտասարդութեան, ինչ յուշեր ունի ան մեր ցաւերէն ու յաղթանակներէն: Անկաշառագրոյց բայց անգիր պատմութիւնն է մեր հոգիին ու ժողովուրդին:

Յաղթական կամուրջին վրայ ենք արդէն, կառուցուած ի փառս հայրենական պատերազմի: Կը սուրան ինքնաշարժերը երեւանէն Էջմիածին տանող նամբուն վրայ, Արարտեան դաշտի կարկուռն մեղրի գոյն ունեցող արեւուն ներքեւ: «Արագածը, Արագածը» կը ձայնեն շուրջիներէս: Աչերուս հետ միասին մտածումս կը կենար անոր քառասուն խորանին դէմ, որուն առջեւ դարերով վառեր եւ հայուն սիրտը, լուսաւորելով մեր արիւնցն ու միջին դարերը: Ու շրջաններու վրայ կը շրջանաւորուին բառերը մեծ բանաստեղծին:

Կը սուրայ ինքնաշարժը, սակայն ամբոխուած է հոգիս, անձանօր եւ ինքզինքիս կարծես, ուրախութեան ծանր քախիծը կը ննէ արիւնք վրայ: «Կանքեղն անմար, լոյս առած Լուսաւորչի հայութեան»: Ու կեանքիս մէջ՝ գուցէ առաջին անգամ ըլլալով, կը զգամ քե մտածումը որ անցեալէն կուգայ, կը ցուցնէ հոգիս:

Կը մօտենանք Վաղարշապատին, ոչինչ մնացած է Տրդատ քաղաքի մայրաքաղաքէն: Ճամբու եզերքներու վրայ կը յորդին այգիներու եւ պտղատու ծառերու ալիքները: «Լուսաւորչի զեփիւր» մեզի կը բերէ անոնց քաղցր բուրմունքն ու կազդուրը:

Ահա Զուարթնոց Տանարի աւերակները, անասանիկ Հովիտի մէջն ու Շողակաքը: Սակայն ես ոչինչ կը տեսնեմ, անցեալը,

այս անուններուն ի լուր, եկեր կանգնեւ Էդեմ, շահ աւելի խօսուն, քան նոյնիսկ իւրականութիւնը: Ան կը լսեմ նորէն մտածիկ ձայնը որ հոգիիս մէջ կ'արձագանգէ «Անոնք որ հոս ասեցօք ծննդաբեցին քովէ քով»: Եւ մտածումս իր քուրքը քակող ջուրին պէս քաղցրօրէն կը կառչի անոնց, ներկայէն խուսափելու աստիճան:

Ջանգալներու ձայնը յանկարծական բայց անուշ շարժում մը կը ստեղծէ կեսօրուան աւելու մածնած օդին մէջ: Անցնելով վաղարշապատի լայն հրապարակէն, որուն կ'իջիս Գեորգեան նեմարանը, կը մտնեմ վանքի պարիսպէն ներս, ու քիթէս դարձումս մը

իսկ առանց ուզելու, կ'արբնեան դարերը մեր պատմութեան, որոնց խորքէն նայուածք առ նայուածք հազարներ այժմ ինձի կը նային կարծես: Խորանին առջեւ ուր մենք մտնեցեցինք մեր աղօթքը, քանի իշխան եւ մեակ իրարմէ քարքար յոյզերով ծաւր էին արգիւտ իրենց մեջքերը, եւ կամարներու այս շինք ու խնկաբոյր ոլորներուն մէջ, ինձի կուգար քէ կը ծփային սակաւին ալիքները վաղնջական ու հարազատ ձայներու: Մարդեր որոնք իրենց երգը շինեցին այս քանդակը, եւ անոնց ներքեւ քաղցում, կազմեցին իրենց ցեղին յաւիտենականութիւնը: Այժմ կ'ըսեմ որ հերոսներ, չի կրնար

Գեր. Տ. Նարայր Եպս. Պապարեան Գեր. Տ. Եղիշէ Արքեպս. Տէրտեան Գեր. Տ. Սուրեն Եպս. Փեմհանեան

յետոյ՝ կը կենանք Ս. Էջմիածնի կաթողիկէին առջեւ: Հաւաքուող բազմութեան ալիքը կ'առաջնորդէ մեզ ինքնաբերաբար դէպի Տառնին դուռը: Հրաշափառով ներս կ'առաջնորդուինք, եւ Իշման Սեղանին առջեւ ծննդաբեց կը կատարենք մեր ուխտը, մեր Սրբութիւն Սրբոց մայրավանքի կամարներուն ներքեւ:

Նորէն ինքզինքիս հետք չեմ, կը նայիմ եկեղեցւոյ կամարներուն եւ որմերուն, եւ կը զգամ քէ մտածութիւնս սեւեռումէն, նոյն

անհետել անհուն եւ խռովիչ ուժգնութիւնը՝ որ տեսիլք առ տեսիլք կ'արբնեայ այս քանդակը:

Թափօրով կ'առաջնորդուինք Տառնին դուռ, սակայն նայուածքս կը մնայ կառչած վեհապաշտի զմբերներուն, ու ներքին ձայն մը քնկերացած հոգիս անցնող մտապահներուն, կ'ըսէ ինձի, քէ այդ Տառնար քանդակը շինուած չէ միայն, քէ իր գոյութիւնը պայմանաւորուած չէր նկարագրին կառոյցով, այլ հայ ոգիի ներգործութիւնն ու յաւիտենականութեան երաշխիքով, վասնզի

Էջմիածինը հոգեւոր տունն է հայութեան: Շահ-Աբբասները կրնան ֆակել իր ֆաբերը եւ այլուր փոխադրել, բայց ան կը մնայ անկործանելի սաղաւարը հայ հոգիին, հայ հոգին վրայ կորոզուած:

Թափօրը կ'առաջնորդէ մեզ Վեհաբան, ներկայանալու համար Վեհափառ Հայրապետին: Պզտիկ սպասումէ մը յետոյ նախարանին մէջ, կ'առաջնորդուինք ընդունելութեան դահլիճը: Լուսաւորչի դարաւոր գահուն վրայ նստած, պատկառելի բայց ժպտուն աչներով Հայրապետը աւելի քան սպաւորիչ է: Ծնրադիր կ'առնենք իր աչքը: Պատկառանքով մտնելու իրան հետ ներդաշնակած, Նորին Ս. Օծուրիւնը կը հետաքրքրուի մեզմով, մեր ուղեւորութեան հետ կապ ունեցող պարագաներով: Յետոյ իր հետաքրքրուիւնը կը տարածուի Պաղեստինի եւ Սփիւռքի հայ ժողովուրդի կեանքին շուրջ, գալու եւ յանգելու իր սիրելի եղբայրակցին՝ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Տ. Տ. Գարեգին կաթողիկոսի հիւանդութեան: Կը զգանք քեզ արցունքով կը սօզուին աչքերը, եւ կը խոնաւնայ ձայնը Վեհին: Իր տարիներու արակցին ծանր հիւանդութիւնը, ֆաղք ու խռովիչ անցեալի մը յիշատակներով ծփուն, կը խռովէ իր զգայուն հոգին:

Հակառակ երիտասարդ տարիներուս, բախք ունեցած եմ վայելելու մեծ մարդերու ներկայութիւնը: Անոնք, ինչ ազգի ալ պատկանած ըլլան, կարելի չէ չնանչնալ գիշերն առաջին իսկ հանդիպումէն: Իրենց անձէն կը ծաւալի անսովոր ուժ մը, որ փոխանակ ընկնելու՝ կը զօրացնէ կեցումով եւ ուրախութեամբ կը լեցնէ զեզ: Այդ քսոյ զգացումով եւ սպաւորութեամբ կը նախմ ազգիս արժանաւոր Հայրապետ Տ. Տ. Գեորգ Զ. Զեօրեանի կաթողիկոսին, ու կը լեցունի մեծ այն հպարտութիւններէն, որ մեծ մարդերու այս սերունդը միայն զիսկ առնել:

Ո Ւ Ե Տ Ա Դ Բ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Յուլիս եօթի Շաբաթ օրը, առտուն ժամերգութեանէն յետոյ, Նորին Ս. Օծուրիւն Վեհ. Հայրապետի կարգադրութեամբ, հինգ ընծայեալներս ծունկի իջման Սեղանին առջեւ, կատարեցինք մեր հաւատարմութեան ուխտը՝ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ, Ս. Էջմիածնի եւ անոր արժանաւոր գահակալին նրկասմամբ, ինչպէս նաեւ կրկնելու մեր յանձ-

նառութիւնը հայ ժողովուրդի ծառայութեան, համաձայն մեր եկեղեցւոյ դարաւոր սկզբունքներուն:

Թեւեւ մարդոց առջեւ, սակայն Աստուծոյ եւ մեր խղին հետ դեմյանդիմանութեան այս վայրկեանը, հոգեկան անդոհի եւ գերագոյն յուզումի պահերէն մին պիտի ըլլար մեզի համար: Անոնք ապրումներ են՝ որոնք դիւրին չեն բացատրուիր, յուզումներ են՝ որոնք չեն վերլուծուիր, վասնզի պահեր կան որ վեր կը մնան մեզմէ, երբ զմեզ անգամ մը եւս կ'առաքեն հայ պատմութեան դարաւոր խորհուրդին, երբ կը ծնրադրենք հաւրիւրներու տառապանքին ու երազին առջեւ:

Ահա քեզ ինչու այլեւս զգացում դարձած մեր մտածումին մէջէն պահ մը կարծես իրենց տղանցք կը կատարեն մեր եկեղեցւոյ մեծ դեմքերը. որոնք օր մը ծնրադրեցին այս սեղանին առջեւ, իւրաքանչիւր իր սերէն, իր նուիրումէն եւ իր կրակներէն բան մը դնելով այս նուիրական Հաստատութեան խորանին, մտնելու համար յետոյ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ ամբողջ փառքին, կարմիր գեղեցկութիւններուն եւ անբաւարար կանանչ յոյսին աստուածային ամպնովանքին մէջ:

Ս. Էջմիածնայ դարաւոր կամարներուն ներքեւ պահ մը ունեցայ այն զգացումը քեզ՝ երախտաւորեալներու այդ շարանը ժպիտներ իր շրթներուն, վասնզի իրենց գործին ու մտածումին շարունակութիւնն էր որ կը վերանորոգուէր այս ուխտադրութեամբ: Ուրախ մեծ են մեր դարերը, իրենց ամպարագիծ վեհին ծանրութեան մէջ բաբախուն: Իսկ զանոնք ապրողները համակ հոգի եւ տառապանքի հանդիսարան: Ու մենք կ'ընենք մեծ երգումը, մեծ իրականութեան մը նախտեսակին, անասան պահելու համար փառքերը մեր եկեղեցւոյ եւ իրաւունքները մեր ժողովուրդին:

Հազիւ ձեռքազատուած անցեալէն, կը դառնամ մեր օրերու իրականութեան, ու մտածումները կը գունաւորուին իմ մէջս աւելի քան նոյն տեսութեամբ: Եկեղեցական բարձրագոյն աստիճանի այս ուխտագնացութեան մէջ ինչո՞վ կը տարբերէր մեր հակասագիրք անոնցմէ՝ որոնք մեր պատմութեան ծով դժուարութիւնները դիմակալեցին, մոռցած իրենց պզտիկ մարդը, կեցան իրենց ժողովուրդի ցաւերուն դիմաց, սրբազան ու կարմիր ուխտով մը գրահաւոր:

Քիչեր այսօր կրնան ըմբռնել, մանա-
ւանդ գնահատել, իրենց մեջ քննա-
նդելու արժանիք ունենալու արժանի
մարդիկ չկան։ Քիչեր են, որոնք
հայ եկեղեցականը ամբողջական փա-
ռախելով է այն հոգի երազներուն եւ իմաստին,
որոնք մեր օրերու անկարելիութեանց մեջ
եթէ քիչ անգամ կեանքի կը վերածուին,
սակայն կեանքի աղբ եւ հայութեան համը
կ'անդադրադառնեն։ Հակառակ մեր դարու
աներազ եւ անբախչ նկարագրութեան,
անհրաժեշտ են մարդեր, որոնք գիտնան բարձ-
րութիւններու սեւեռել իրենց նայուածքը,
իրենց Աստուծոյ՝ որ անհետանելի պատկերն
է կեանքի բարձրագոյն ըմբռնումին, իրենց
ազգային լաւիմաց շահերուն՝ որ սպասն է
անոր գերագոյն արժեքներուն, Աստուծոյ
վերջ միակ իրականութիւնը նամարիս հայ
եկեղեցականին համար։ Այս օրուան ուխ-
տակիրը իրենց սրտով եւ մեծ է այնքան՝ որքան
սրտով եւ մեծ կը մնայ կեանքն ու նակա-
սագիրը իր ժողովուրդին՝ օտարութեան հո-
վերուն եւ գրկանքներուն ներսում։

Այդ օր, Իշման Սեղանին առչել, մենք
անգամ մը եւս կրկնելով մեր ուխտը, կը
հազնէինք հակառակիւր մեր ժողովուրդին,
քեւել կրակէ շապիկի մը նման, սակայն սի-
ւովը եւ բոլորանուէր յօժարութեամբը անոր
ծով կարիքներու յանձնանումին: Բոլոր անոնք
որոնք այս ուխտով ու նամբայով ծառայե-
ցին սերունդներու, երգար անուններ ու
փառերը կը մնան մեր պատմութեան, որոնց
իրազոծումները կը դառնան սխաղագին
երբ զարնուին նմարին գիրենք ծնող ժող-
վուրդի կեանքի պայմաններուն: Եւ բոլոր
անոնք՝ որոնք այսօր կամ վաղը նոյն երգու-
մով ու մտածումով կը շարունակեն Հայաս-
տանեայց եկեղեցւոյ դարաւոր նամբան, կը
մնան ամենավստահելի լոյսն ու առաջնորդը
մեր օրերու գիշերամբրիկ մթութեան եւ մեր
ժողովուրդի մօլար խարխափումներուն դի-
մաց, իբրեւ անցեալէն եկած բացխփիկ լոյս
եւ ներկայի անապահով ապահովութիւնը:

Այս խորունկ վստահութամբ եւ յառաջագրութեամբ, կը ստորագրեինք մեր ուխտայոյ օր, էջմիածնի Տաճարին մէջ, ի ներկայութեան երեւելի ու մանաւանդ աներեւելի հոգիներու ռոնք կը զգայինք թէ կը լեցնէին այդ պահուն Տաճարը, եւ մեր հոգիներուն առջեւ կը կենային իբրեւ սրագին վկայութիւններ մեր նոր ուխտին:

ՉԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՊԾՈՒՄ

Յուլիս ուրի առաւօք, արեւոյն անուշ
զգացումով մը կը բացուէր Էջմիածնի մէջ :
Կանուխէն ճանաւն ու շրջակայք կը հո-
ծանային հետաքրքիր ու ցնձալից հաւաքա-
ւելներով : Մօտիկ ու հեռաւոր վայրերէն ա-
նոնք բոլորք արտաքին կը սպասէին օրուան
մեծ հանդէսին :

Ժամը չսասին կը դողանջէին զանգակները, իրենց խորհրդականչ խայսաճէր տարածելով մինչեւ հեռուները: Վեհափառ Հայրապետը եկեղեցական քափօրով վեհաբանէն եկեղեցի կ'իջնէր: Իրեն կը հետեւէին հինգ եպիսկոպոսոցնէրը: Եկեղեցւոյ աւանդատան մէջ կը զգեսատուրուէին բոլորը, համաձայն իրենց աստիճաններուն:

Զգեսաւորումէն յետոյ նորէն կը ճնշին զանգակները Էջմիածնի կարողիկէին, խոր ու բրբռուն, լայնցնելով ու քաղցրացնելով հոգիները բոլոր անոնց՝ որոնք եկած էին այդ օր իրենց երջանիկ մօր կանչին:

Յեւոյ, հո՞ծ ու խորհրդաւոր, կը հնչէր զպիւրեմութեամբ «խորհուրդ խորին»ը, առաջնորդելու ձեռնադրութեան քափօքը, եկեղեցական բոլոր ասինանաւորներէն կազմուած: Իշման սեղանին առջեւ Հայրապետ կը լուար իր ձեռքերը եւ յուզուած ու մեղոյշ ձայնով կ'արտասանէր «մեղա»ն: Պատասխելէ յեւոյ պատարագի ընծան, կը խրկարկէ Տաճարը, եւ կ'առաջնորդուի դէպի եկեղեցւոյ հարաւային բեր, Ս. Յովնանէսի սեղանին առջեւ կատարելու ձեռնադրութեան արարողութեան առաջին մասը:

Խորհուրդները յանուն եկեղեցական դասուն, բաղկացած եպիսկոպոսների, քահանաների, սարկաւազների, ջանքեկալների, երգմենցուցիչների, ընթերցողների, դռնապանների, սաղմոսասացների, ինչպես նաեւ իշխանների եւ աղաքների, որոնք զգեստւորուած կը հրաւիրուին մաս կազմելու աւարադուրեան, ըստ աւանդական սովորութեան, Հայրապետին կը մատուցանէր ընծայացուները եւ իրենց բոլորին խնդրանքը, քեկնածուները եկեղեցւոյ բարձրագոյն ասիանանին բարձրացնելու։ Եօրներորդ ասիանանի շուրքին էինք արդէն, երբ Հայրապետը կը հրամայէր մեզ բոլորիս կենալ արծրաւեան գորգին վրայ, իբրեւ խորհուրդ մէքի եւ հոգիի բարձրաթոյլ խոյանքին առկաստած։

(Շար.)